

Jämijärven kunnanhallitus
Peijarintie 5 A
38800 JÄMIJÄRVI

Viite: Lausuntopyyntöne 21.12.2020

Asia: Jämijärven rantaosayleiskaavan ehdotus, päivätty 4.12.2020

Jämijärven kunta on pyytänyt Satakunnan Museon lausuntoa Jämijärven rantaosayleiskaavaehdotuksesta. Jämijärven rantayleiskaava-alue kattaa Jämijärven vesistön ranta-alueet (Jämijärvi, Mertiöjärvi ja Ainajärvi) mukaan luettuna merkittävät näkymäalueet kauempanakin rannasta. Ehdotusvaiheessa kaava-alueeseen on liitetty myös kuntakeskuksen läheinen Juminsaari. Kaava-alueesta on rajattu pois kunnan keskustaajama sekä matkailu- ja virkistystoiminnalle varattu alue Mielahden eteläosassa. Kaava-alueen laajuus on noin 30,35 km², josta vesistöä on 8,35 km². Kaava-alueella sijaitsee 202 asuinrakennusta sekä 220 loma-asuntoa. Kaava toteutetaan MRL 72 §:n mukaisesti rakentamista ohjaavaksi ja sen tavoitteena on helpottaa rakennuslupien myöntämistä rantaosayleiskaavassa rakennuspaikoiksi osoitetuilla alueilla.

Kaavan tavoitteena on ylläpitää ja kehittää aluetta hyvänä ja vetovoimaisena elinympäristönä sekä yhteen sovittaa eri maankäyttömuodot virkistykseen, luontoarvojen ja kulttuuriympäristö-arvojen kanssa. Kaavassa esitetään emätilatarkastelun pohjalta 92 ennestään rakentamatonta rakennuspaikkaa – pääosin loma-asumiseen, joista 28 on jo ennestään ranta-asemakaavoissa esitettyjä (rakentamattomia). Yhteensä uusia rakennuspaikkoja osoitetaan 102 (kaavaluonnoksessa 59). Uusista rakennuspaikoista 27 sijoittuu maakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin.

Jämijärvi ympäristöineen on Satakuntalaisittain kulttuuriympäristöltään erityinen ja omintakeinen alue mm. edelleen asuttuine saarineen, vehmaine rantaviljelyksineen ja niiden lomaan sijoittuvine kylineen. Rantayleiskaava-alueesta huomattava osa onkin maakunnallisesti merkittävää kulttuuriympäristöä, joka on huomioitu Satakunnan vaihemaakuntakaavassa 2 (tullut voimaan 1.7.2019) rasterimerkinnällä kh2, johon liittyy suunnittelumääräys:

Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisluonne siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä mukaan lukien avoimet viljelyalueet. Kaikista aluetta tai kohdetta koskevista suunnitelmista ja hankkeista, jotka oleellisesti

muuttavat vallitsevia olosuhteita, tulee museoviranomaiselle varata mahdollisuus lausunnon antamiseen. Kohteen ja siihen olennaisesti kuuluvan lähiympäristön suunnittelussa on otettava huomioon kohteen kulttuuri-, maisema-, luonto- ja ympäristöarvot sekä huolehdittava, ettei toimenpiteillä ja hankkeilla vaaranneta tai heikennetä edellä mainittujen arvojen säilymistä. Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt: Palokoski – Majanlahti – Palolahti, pieni osa Kauppilankylää sekä Kontin ja Pitkälähden kulttuurimaisemat on merkitty Jämijärven rantaosayleiskaavassa kh-rajauksella.

Tämän lisäksi koko rantayleiskaava-alue on maakunnallisesti arvokasta maisema- aluetta, joka on huomioitu vuosina 2012-14 toteutetussa, maakunnallisessa maisema-alueinventoinnissa. Maisema-alueinventoinnin raportti on julkaistu pdf-muodossa vuonna 2014 (*Jenny Alatalo - Marie Nyman: Maaseudun kulttuurimaisemat ja maisemanähtävyydet. Satakunnan ja Varsinais-Suomen arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventoinnit 2012-2014. Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 75/2014.*). Rantayleiskaavan laadinnassa siitä on hyödynnetty Jämijärveä koskevaa erillisraporttia.

Maakunnallisesti arvokas maisema-alue on osoitettu vaihemaakuntakaavassa 2 maisemallisesti tärkeänä alueena, jota koskee suunnittelumääräys: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on otettava huomioon alueen kokonaisuus, erityispiirteet ja ominaisuus siten, että edistetään niihin liittyvien arvojen säilymistä ja kehittämistä.* Jämijärven rantayleiskaavaehdotuksessa maisemallisesti tärkeä alue on huomioitu kaavan yleismääräyksissä, jonne on luonnosvaiheen jälkeen lisätty rakentamisen maisemaan sovittamista ohjaava kappale.

Koko yleiskaava- aluetta koskee ennestään oikeusvaikutukseton Jämijärven rantaosayleiskaava vuodelta 1984. Tämän lisäksi rantaosayleiskaava-alueella on voimassa kolme ranta- asemakaavaa (Mielähti-Pitkälähti alue, Ainajärvi ja Kauppilankylä). Näille alueille rantaosayleiskaava on laadittu pääosin ranta- asemakaavojen mukaisesti.

Jämijärven rantaosayleiskaavatyön yhteydessä on tehty myös taustaselvityksiä. Vuonna 2011 toteutettiin rakennusinventointi (FM Elina Ovaska/Satakunnan Museo) osana Satakunnan Museon Pisara -hanketta. Inventoinnissa luetteloiitiin kaikkiaan 45 kohdetta – pääosin ennen 2. maailmansotaa rakennettuja pihapiirejä, joista 28 sijaitsee kaava-alueella. Koska inventoinnin laatimisesta on kulunut jo lähes 10 vuotta ja alueella on varsin paljon asumattomia ja huonokuntoisia kiinteistöjä, toteutettiin 11.11.2020 tarkistuskatselmus tällaisiksi tiedetyille kiinteistöille. Katselmukselle osallistuivat Satakunnan Museon rakennustutkija sekä Jämijärven

kunnan teknisen toimen edustajat. Rakennusten heikon kunnon ja tuhoutumisvaaran tai arvoja heikentäneiden muutosten vuoksi päädyttiin puoltamaan suojelumerkinnän sr poistamista 2 kiinteistöltä ja aluemerkinän /S poistamista 4 kiinteistöltä. Katselmusmuistio on toimitettu kaavanlaatijalle ja sen suositukset on huomioitu sekä kaavaselostuksessa että kaavakartalla.

Jämijärven muinaisjäännökset on ensimmäisen kerran inventoitu v. 1999. Inventointi ei kuitenkaan kattanut koko rantaosayleiskaava-aluetta eikä huomioinut historiallisen ajan kohteita, joten uuden, täydentävän arkeologisen selvityksen tekeminen katsottiin kaavatyön yhteydessä tarpeelliseksi. Inventoinnin teki FM Tiina Vasko/Satakunnan Museo keväällä 2017.

Kaavaluonnoksen laatinut Kankaanpään kaupunkisuunnittelukeskus on lisäksi vuonna 2018 tehnyt Jämijärven rantaosayleiskaava-alueen maisemaselvityksen.

Satakunnan Museon kannanotto

Kaava-aineisto on kehittynyt luonnosvaiheen jälkeen huomattavasti. Luonnosvaiheen lausunnossaan Satakunnan Museo puuttui maisemallisesti tärkeän alueen huomioimiseen mm. kaavan yleisissä määräyksissä ja kehotti selkiinnyttämään, korjaamaan ja täydentämään puutteellista ja jossain määrin sekavaa kaavaselostusta. Luonnosvaiheen jälkeen kaavanlaatija on vaihtunut ja museon esittämät korjaukset kaavaselostukseen on tehty. Aiemmin puutteellista vaikutusten arviointia on täydennetty. Satakunnan Museolla ei enää ole huomautettavaa rantaosayleiskaavan kaavaselostuksesta.

Kaavassa käytetyt maisemaa ja rakennussuojelua koskevat määräykset ovat pysyneet suunnilleen luonnosvaiheen asussa ja muinaisjäännöksiin liittyvä määräys on muutettu museon ehdotuksen mukaiseksi. Museolla ei ole muuten huomautettavaa kaavan suojelumerkinnöistä ja -määräyksistä, mutta museo kehottaa palauttamaan sr-määräyksessä luonnosvaiheessa olleen viittauksen maankäyttö- ja rakennuslain 41 pykälään 2 momenttiin, mihin on suositeltavaa viitata. Lausuntopyyntövelvoite tulisi selkeyden vuoksi osoittaa museoviranomaisen sijasta Satakunnan Museolle, joka on hoitaa kulttuuriympäristön viranomaistehtäviä Satakunnan alueellisena vastuumuseona. Kaavan yleismääräyksiin luonnosvaiheen jälkeen lisättyä rakentamisen ohjausta maiseman kannalta museo pitää onnistuneena ja riittävänä.

Satakunnan Museolla ei ole huomautettavaa myöskään suojelukohteiden valinnasta kaavaehdotuksessa. Ainoastaan museo esittää aiemman, 9.5.2019 tehdyn maastokatselmuksen pohjalta, että paikallisesti merkittävien suojelukohteiden (A)

luettelosta, kaavaselostuksen sivulta 33, poistetaan maininnat Majan (kohde 5.) tilan navettarakennuksesta sen heikentyneen kunnan vuoksi. Museo lähettää kaavanlaatijalle kyseisen katselmuksen muistion tarkempine perusteluineen. Sihvonmäen (Kalliomäki) loma-asuntokäytössä olevan tilan osalta /S-merkintä puuttuu kaavakartalta, vaikka kohde onkin mainittu kaavaselostuksen luettelossa sivulla 36. Merkintä tulee lisätä.

Kaavamerkintöjen joukossa on pistekatkoviivamerkintä kh ja selite **MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ**. Merkinnällä on kuitenkin osoitettu myös vuonna 2018 tehdyssä maisemaselvityksessä osoitetut paikallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt. Satakunnan Museo pitää hyvänä myös paikallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen merkitsemistä kaavaan, mutta niiden kohdalla olisi syytä käyttää omaa merkintäänsä tai vaihtoehtoisesti muuttaa käytetyn merkinnän selitettä, esim. **MAAKUNNALLISESTI TAI PAIKALLISESTI MERKITTÄVÄ RAKENNETTU KULTTUURIYMPÄRISTÖ**. Paikallisesti merkittäviä kulttuuriympäristöjä on osoitettu Vihun kylään, Jämijärven lounaiskulmalle, Rannanperäntien varrelle sekä Jämintien ympäristöön.

Vastaavasti kaavakartalle on ilmestynyt Pitkärannantien ja Salmintien varsille muutamia AM/S-merkinnällä osoitettuja pihapiirejä, joita ei löydy rakennusinventoinnista ja joilla ei vielä kaavaluonnoksessa ollut /S-merkintää. Kyse lienee kaavateknisestä virheestä, joka on syytä korjata.

Muinaisjäännökset ja kulttuuriperintökohteet on merkitty kaavakartalle alueina ja luonnoksessa muinaisjäännösalueista käytetty mm-lyhenne on muutettu muotoon sm, joka on vakiintunut merkintätapa. Historialliset kylänpaikat on merkitty lyhenteellä kp, jota museo pitää hyvänä. Kontinkylän Rämin historiallisen kylätontin (kaavakartalla numerolla 16) kohdalla varsinainen karttamerkki on jäänyt puuttumaan. Pienialainen kohde voidaan aluerajauksen sijaan merkitä myös kohdemerkinnällä, joka tulee lisätä kaavakartalle.

Sisällöllisenä ongelmana rantayleiskaavaehdotuksessa Satakunnan Museo pitää uusien rakennuspaikkojen merkittävästi lisääntyneitä määrää luonnosvaiheeseen nähden. Kuten kaavaselostuksesta käy ilmi, uusista rakennuspaikoista lähes 1/3 sijoittuu maakunnallisesti merkittäviin kulttuuriympäristöihin ja niistä monet lisäksi maisemallisesti arvokkaille, avoimille peltoalueille Jämijärven rannoilla, kuten hyvin alavarantaisen Majanlahden rannoilla. Tällaisissa paikoissa lomarakentaminen tulisi vääjäämättä heikentämään maiseman arvoja. Satakunnan Museo katsoo, että

uusien rakennuspaikkojen määrää ja sijoitusta tulee vielä arvioida maiseman sietokyvyn kannalta.

Satakunnan Museolla ei ole muuta huomautettavaa kaavaehdotuksesta.

Satakunnan Museo

Museonjohtaja Johanna Jakomaa

Tutkija Liisa Nummelin

Arkeologi Leena Koivisto

Tiedoksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus/kirjaamo, Katariina Alaspää
Satakuntaliitto/kirjaamo, Anne Nummela, Niina Uusi-Seppä
Museovirasto/kirjaamo

Tämä asiakirja on hyväksytty sähköisesti Porin kaupungin asianhallintajärjestelmässä